

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Juli 1991 - 13e Jaargang, nr. 50

BESTUUR:

Ere-Voorzitter

F.Th. Dijkmeester	Magnoliaaan 7	7313 EV Apeldoorn	055 - 55 32 67
-------------------	---------------	-------------------	----------------

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	-----------------

Secretaris

H.F.L. Wensink	Mauritskade 41b	2514 HE Den Haag	070 - 364 25 36
----------------	-----------------	------------------	-----------------

2e Secretaris

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070 - 324 04 47
---------------------------	---------------------	------------------	-----------------

Penningmeester

Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	-----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

G. Meelissen, Sociale Commissie	Oostendorperstraatweg 69	8097 PL Oosterwolde	05252 - 361
R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	01646 - 1 34 15
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	01747 - 21 83

ADRES SECRETARIAAT:

Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070 - 324 04 47
---------------------	------------------	-----------------

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	-----------------	-------------------	-----------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in oktober 1991.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 september 1991.

De herdenking op 4 mei begon voor ons in de namiddag. Wij legden een krans in Loenen en bij het Engelandspiel-monument in Den Haag. Er zijn plannen die laatste, sobere jaarlijkse gebeurtenis volgend jaar meer bekendheid te geven.

Op de Dam legden wij met vele anderen, onze jaarlijkse bloemenhulde bij het Nationaal Monument, in aanwezigheid van Hare Majesteit de Koningin. Het is steeds weer een ontroerend moment, waar steeds meer mensen bij stil blijven staan.

Op 5 mei werd de bevrijding gevierd. In Amsterdam in de RAI met onze Koningin en in Wageningen met Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard. Daar in Wageningen was het weer overvol met belangstellenden om de veteranen toe te juichen. Trots liepen die langs onze beschermheer, die aan het verzoek van de regering, om bij voorkomende gelegenheden het militaire uniform te dragen, tot grote vreugde van velen, gehoor had gegeven.

Zijn verdiensten voor ons en voor ons land zijn zo groot dat wij altijd voor hem daar zijn en niet voor het pak dat hij draagt, maar toch vinden wij het fijn dat eindelijk dit onaangename punt van onnodige polemieken is afgedaan. Zo zullen ook op 22 juni tijdens een eerbetoon aan de Prins in de tuin van Soestdijk, weer velen hun hulde ter gelegenheid van de tachtigste verjaardag aan onze beschermheer betuigen.

Onze sociale commissie heeft niet meer zoveel aanvragen om steun te verwerken als in de afgelopen decennia. De wijze waarop de leden van die commissie dat werk deden is boven elke lof verheven. Zij worden niet vaak met nadruk vermeld, zij doen hun werk ook graag in stilte, maar onze waardering is er niet minder om. Bij het afscheid van Sam Timmers Verhoeven als voorzitter van de sociale commissie is er alle aanleiding die waardering voor allen eens nadrukkelijk te uiten. Sam gaat het wat rustiger aan doen. Hij wordt als voorzitter van de sociale commissie opgevolgd door Gerrit Meelissen die zijn sporen in die commissie al heeft verdiend.

Wij danken Sam Timmers Verhoeven voor het vele dat hij in de sociale commissie en in het bestuur voor de leden van ons Genootschap heeft gedaan. Op gepaste wijze zal het bestuur dat afscheid memoreren bij een hapje en een drankje. Wij wensen Sam en Marina toe dat het hen nog heel lang heel goed mag gaan.

Wij verwelkomen Gerrit Meelissen in het bestuur en hopen, dat hij als voorzitter van de sociale commissie het zegenrijke werk van Sam rustig kan voortzetten.

Rudi Hemmes

Op 2 mei j.l. verloren wij een groot vriend van de Engelandvaarders, **JOOP MULDER**, Generaal-Majoor der Koninklijke Luchtmacht b.d., Ridder der Militaire Willemsorde 4e klasse, drager o.m. van het Vliegerkruis, echtgenoot van Engelandvaarderster Josje Gemmeke.

Hoewel zelf geen Engelandvaarder, droeg hij het Genootschap een zeer warm hart toe en mochten velen van ons hem regelmatig ontmoeten op onze bijeenkomsten waar hij samen met Josje met grote regelmaat onze gast was.

Een langdurig en met grote moed gedragen lijden was zijn lot. Ons medeleven met Josje Gemmeke en onze bewondering voor haar die hem jarenlang met even grote moed en liefde verzorgde en begeleidde, willen wij hier graag tot uitdrukking brengen.

Op 7 mei brachten ontelbare vrienden, waaronder vele Engelandvaarders, hem de laatste eer op het Crematorium "Ockenburgh" te Loosduinen.

FMB

31 AUGUSTUS 1991

Ook dit jaar staan wij weer stil op de verjaardagsdatum van de "Moeder der Engelandvaarders", wijlen H.M. Koningin Wilhelmina.

Bij de Koninklijke Crypte in de Nieuwe Kerk te Delft zullen Engelandvaarders met een kort eerbetoon Haar herdenken.

In gedachten zullen zij dan teruggaan naar die vele ontroerende en indrukwekkende ontmoetingen en gesprekken die zij met Haar mochten voeren.

Deze intieme plichtigheid vindt plaats op zaterdag 31 augustus om circa 14.00 uur. Voor nadere informatie inzake deelname en plaats van samenkomst: Jacob de Mos, Marjorystraat 25, 3151 SK Hoek van Holland, tel. 01747-21 83.

M.B.R.

4 MEI 1991

Ons Genootschap was, zoals ieder jaar, goed vertegenwoordigd bij de diverse herdenkingen ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. De herdenking in de **Nieuwe Kerk** en bij het **Nationaal Monument op de Dam in Amsterdam**, heeft echter in de loop der jaren op een veel bredere groep van omgekomenen betrekking gekregen. Niet alleen de slachtoffers van W.O. II in Europa en overzee, niet alleen van het Verzet in Nederland en Indië, niet alleen van de strijd op de wereldzeeën door Marine en Koopvaardij en ook de burgerslachtoffers van toen werden herdacht, maar ook onze slachtoffers van deelname aan de oorlog in Korea en aan andere activiteiten waaraan Nederland onder de vlag van de Verenigde Naties heeft meegedaan, werden erbij betrokken.

De "Herdenking" in Amsterdam groeit uit tot een "Manifestatie" met veel verderreikende doeleinden, samen te vatten in de regel "Verzet en Waarschuwingen tegen Racisme en Discriminatie".

Er is zelfs sprake van een accentverlegging, zoals duidelijk blijkt uit de op deze "Herdenking" gehouden toespraken.

Dàt er gewaarschuwd moet worden tegen dreigende onrechtvaardigheden, zoals racisme en discriminatie, bestrijden wij niet.

Maar is het nodig dat dit geschiedt op het tijdstip en op de plaats van de **herdenking** van de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog?

Een dergelijke "Manifestatie" zou bij voorkeur op een andere dag en een andere plaats georganiseerd dienen te worden.

En laat het Comité Herdenking en Viering 4 en 5 mei zich beperken tot de **herdenking** van slachtoffers en de **viering** van onze bevrijding.

Overigens het vernieuwde draaiboek van de kranslegging bij het Monument op de Dam had het voordeel dat Hare Majesteit en Haar gezelschap niet indeloos behoefden te wachten tot alle kransen en bloemstukken één voor één waren gedeponneerd. Al zullen wel vele organisaties het betreuren niet meer één voor één genoemd te zijn. (Vermelding op het televisiescherm, zoals bij een aftiteling van een uitzending te doen gebruikelijk is, had wellicht velen van de ongenoemden tevreden kunnen stellen).

Namens ons Genootschap werden bij het Nationaal Monument op de Dam door de Engelandvaarders De Bruin Kops en Hinderink de bloemen gelegd.

Bij het **Monument ter nagedachtenis aan de slachtoffers van het Engelandspiel** aan de Hoge Weg te **Den Haag** vond om 15.00 uur de gebruikelijke stijlvolle Herdenking plaats, in aanwezigheid van nabestaanden van de slacht-

offers, van oud-B.I. en oud-B.B.O.-agenten, scholieren van het VCL-Lyceum en vele anderen.

Twee wachtmeesters van het Korps der Koninklijke Marechaussee, met kolbak en getrokken klewang, flankeerden het fraaie monument, en een eenzame hoornblazer van hetzelfde korps die het hoornsignaal "geeft acht" en daarna het Wilhelmus deed weerklinken in de absolute stilte rond het monument, maakten op vele aanwezigen diepe indruk.

Namens ons Genootschap legden secretaris Wensink en bestuurslid Bakker een fraai bloemstuk aan de voet van het monument.

Onze voorzitter Hemmes en penningmeester Beukers deden hetzelfde op verzoek van en namens de Stichting Samenwerkend Verzet.

Bij de jaarlijkse herdenking van de Gesneuvelden uit W.O. II op de **Erebegraafplaats te Loenen**, werden de honneurs van ons Genootschap waargenomen door de Engelandvaarders Kers en De Vos. Bloemen waren reeds eerder geplaatst bij het vijfhuik in de kapel. Dit vijfhuik vermeldt de namen van omgekomen Engelandvaarders.

Diezelfde ochtend vond er in de kapel een bijeenkomst plaats van een vijftigtal nabestaanden en vertegenwoordigers van het Zaanse Verzet, waarover elders in dit nummer een door hen gemaakt verslag.

Aan de War Graves Commission in het Verenigd Koninkrijk schreef de in Engeland wonende Engelandvaarder Frans Jacobs de volgende brief:

"It is with great pleasure that I offer you our sincere appreciation for the most impeccable and caring way in which you are looking after the Netherlands War Graves at the Mill Hill cemetery. It is – as I wrote in our 3-monthly magazine – heart-warming to observe that even after nearly half a century, those who were killed or died otherwise in the '40-'45 war are looked after with so much love and respect.

(Signed F.J. Jacobs, representative in the UK of a society of Dutchmen, called Engelandvaarders, who escaped from occupied Holland to your country.)"

Frans Jacobs zond ons het volgende verslag van de Herdenking op 4 mei op het Ereveld Mill Hill bij Londen:

Ook dit jaar verzamelde zich een groep van 60 à 70 mensen op het Nederlands Ereveld, deel van de algemene begraafplaats Mill Hill, Noord-Londen.

Uit het uitvoerige en instructieve artikel van Herman Friedhoff in de SCHAKEL van juli 1990, is het u wellicht bekend dat deze begraafplaats in een deprimerende staat van ontreddeering verkeert. De korte afstand te voet af te leggen door een deel van dat kerkhof is dan ook uiterst onbehagelijk. Het Nederlandse Ereveld daarentegen ziet er uitzonderlijk goed uit. Ik vond het hartverwarmend te zien dat bijna 50 jaar na de oorlog onze gesneuvelde landgenoten nog (terecht) zoveel toewijding ontvangen.

De herdenkingsdienst bij het fraaie monument op het Ereveld werd geleid door Ds. H. van Waveren en Pater J.A.M. Meylink.

Nederlandse militairen streken en hesen de vlag en 2 minuten stilte werden in acht genomen. Een bugler van de Coldstream Guards deed de Last Post weerklinken.

De Nederlandse Ambassadeur legde als eerste een krans, waarna namens u allen de krans van ons Genootschap door mij werd geplaatst. Daarna volgden nog een aantal Nederlandse organisaties die een bloemrijk respect brachten.

Frans Jacobs

Viering van de Bevrijding in Wageningen

Bij de Herdenking van de Capitulatie en de Viering van de Bevrijding in Wageningen was na zeer vele jaren alles weer als vanouds, tot en met het Generaalsuniform dat Z.K. Prins Bernhard droeg bij de plechtigheden in de kerk, de kranslegging bij het Monument en bij de Parade, waaraan door een kleine vijftig Engelandvaarders o.l.v. ons bestuurslid Jan Bakker werd deelgenomen.

Alle aanwezigen, de Oorlogsveteranen van Zee-, Land- en Luchtmacht, de Binnenlandse Strijdkrachten en vele andere organisaties uit het Voormalig Verzet, waren ten eerste ingenomen met het feit dat de Prins de Parade afnam in het hen zo vertrouwde uniform. Dit werd duidelijk onderstreept door het ovationele en overweldigende applaus dat de verschijning van de Prins in uniform teweegbracht.

Bijna 80 jaar jong – deze leeftijd was hem niet aan te zien – stond Hij daar, onvermoeibaar, saluerend, glimlachend en veelal met een blik van herkenning voor degenen die aan Hem voorbijmarcheerden. Dit was een gebeurtenis die velen niet licht zullen vergeten.

Opvallend was dat van de media, de televisie het niet nodig vond om aan dit evenement passende aandacht te geven, evenmin als de dag tevoren de indrukwekkende Herdenking op de Waaldorpervlakte.

Wanneer u deze SCHAKEL in uw bus krijgt, is ook het Eerbetoon aan Z.K.H. de Prins in de Paleistuin van Soestdijk weer achter de rug. Het zal ons benieuwen of die manifestatie van afhankelijkheid, in de media wel voldoende tot zijn recht komt.

FMB

KASTEEL VAN BREDA

Op vrijdag 6 september a.s. vindt de jaarlijkse Reünie van ons Genootschap plaats in het Kasteel van Breda. Dankzij de enthousiaste medewerking van de Gouverneur van de Koninklijke Militaire Academie (KMA) Generaal-Majoor Mr. G.C.G. Borst en zijn Staf, zal ons aldaar gastvrijheid verleend worden.

Voor vele Engelandvaarders zal deze reünie een weerzien zijn met de plaats waar zij hun eerste stappen hebben gezet in hun militaire loopbaan. Velen hebben hun studie daar afgemaakt, anderen moesten deze studie onderbreken toen de bezetter een eind maakte aan de opleidingsmogelijkheden.

Vriendschappen voor het leven ontstonden er en vele van die vriendschappen leidden tot verzet en engelandvaren. Men vertrouwde elkaar en kon in die vertrouwde sfeer plannen beramen om naar de vrije wereld te ontsnappen om daar de strijd tegen de gemeenschappelijke vijand voort te zetten.

Onze reünie dit jaar zal dan ook voor velen een pelgrimstocht zijn naar de bakermat van hun carrière en ongetwijfeld zullen vele herinneringen worden opgehaald.

Zoals gezegd wordt de Reünie gehouden op

vrijdag 6 september 1991.

Het programma luidt als volgt:

Vanaf 11.00 uur: Aankomst in de Grote Zaal van het Kasteel.

Registratie, koffie, cake, aperitief.

Toespraak van de Voorzitter.

14.00 uur: Rijsttafel in de Kolommenzaal.

15.30 uur: Weerzien van historische plekken en slotsamenzijn in de Grote Zaal.

17.30 uur: Einde oefening, **tap toe!**

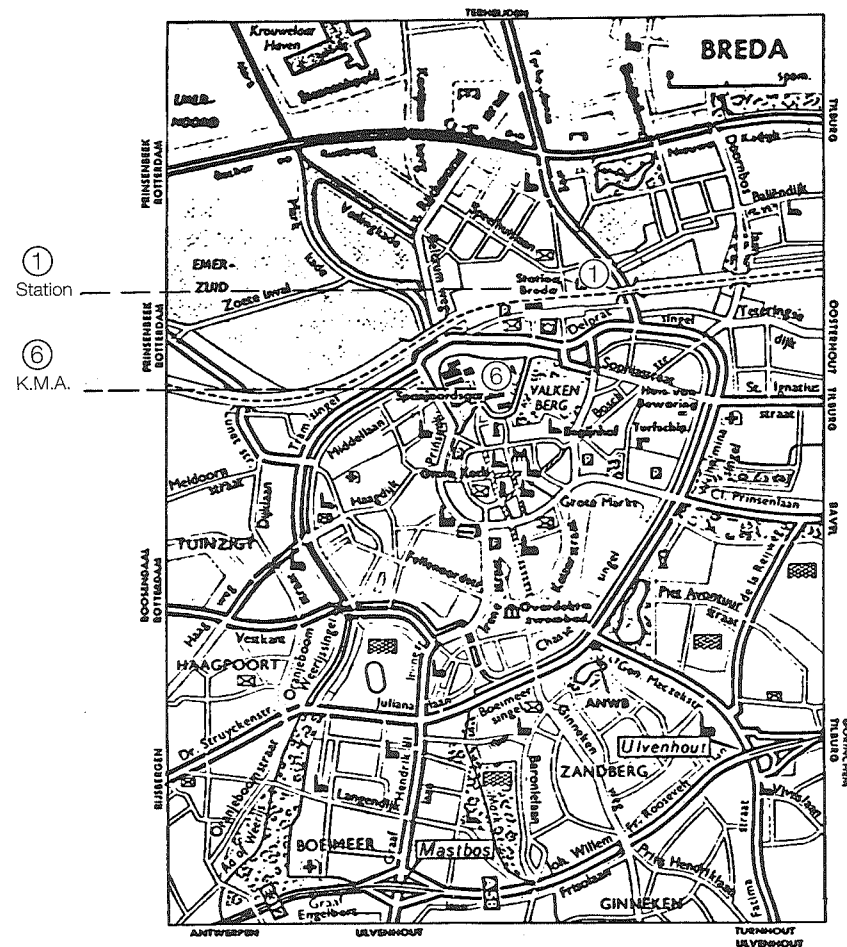
Breda te bereiken per auto is niet moeilijk. Door Breda heenrijden is minder eenvoudig. De bordjes **centrum** volgen. De ingang is op het Kasteelplein (nr. 6 op de kaart). Voldoende parkeerruimte is aanwezig. Het station (1) is op maximaal 10 minuten loopafstand van de ingang op het Kasteelplein, waarbij door het Park Valkenburg gelopen kan worden.

AANMELDING VOOR DEELNAME aan de Reünie dient te geschieden door middel van het overmaken van f 20,- per persoon op de Postbank(giro)-rekening 359500 of op bankrekening 54.55.46.826 (met vermelding deelname

aantal personen), ten name van het Genootschap Engelandvaarders te Rotterdam, of voor die Engelandvaarders die in Nederland of België wonen, door gebruikmaking van het inliggende accept-girobiljet.

In verband met de organisatie is het voor onze gastheren noodzakelijk tijdig op de hoogte te worden gesteld van het aantal deelnemers. De aanmelding tot deelname **moet** dan ook in ons bezit zijn **uiterlijk maandag 2 september 1991**. Tot ziens op de Reünie.

FMB

Via Jan Bruin uit Zaanstad, bestuurslid van het Voormalig Verzet in de Zaanstreek, ontvingen wij ter publicatie in de SCHAKEL, de volgende bijdrage van Jan v.d. Werff.

Op 4 mei vond in de Kapel van het Ereveld te Loenen een bijzondere plechtigheid plaats ter nagedachtenis aan de omgekomen Engelandvaarders W.J. Gazan en J.R. Kievits. Deze plechtigheid was georganiseerd door bestuursleden van het Voormalig Zaans Verzet 1940-1945.

Het Vijfluk in de Kapel van het Ereveld te Loenen is onlangs uitgebreid met de naam van Engelandvaarder J.R. (Rob) Kievits. Rob Kievits vertrok met zijn vriend Bob Gazan op 2 juni 1941 in een 13-voets jol vanaf de Hondsbossche Zeewering nabij het Noord-Hollandse Petten. Plaats, datum en tijdstip van hun ontsnappingspoging om elders mee te helpen aan de bevrijding van bezet Nederland, zijn inmiddels wel bekend geworden.

Beide Engelandvaarders zijn na hun afvaart spoorloos verdwenen. Ondanks de hulp die ze hadden gekregen van onder anderen de Nieuwedieper Pieter Barends en de familie Bellis in Petten is ze het niet gelukt het vrije Engeland te bereiken. Door het intensieve spoorwerk van de Zaandammers Jan Bruin (oud-verzetsman) en Jur Beumkes zijn al heel wat gegevens over deze helaas mislukte actie boven water gekomen. Hierdoor was het mogelijk de naam van Rob Kievits bij te schrijven. De naam van Bob Gazan stond al op de Vijfluk vermeld.

Het initiatief tot de zoektocht is begin vorig jaar genomen door het Bussumse Willem de Zwijger College. Daaruit is onder meer de volgende informatie gekomen: zeilmaker en scheepsfouragier Pieter Barends had getracht de boot voor de mannen zeewaardig te maken. Hij woonde destijds in Krommenie, omdat de Kriegsmarine Den Helder had laten ontruimen om er een complete oorlogshaven van te maken. In een slootje voor zijn tijdelijke woning in de Zaanstreek moet Barend aan meer bootjes voor andere potentiële Engelandvaarders hebben gewerkt.

De familie Bellis speelde vervolgens een grote rol in het vertrek van Gazan en Kievits. Jan Bellis Sr. en zijn helpers zouden **meer dan 150 Engelandvaarders hebben geholpen** open zee te kiezen. Bellis heeft de oorlog niet overleefd. Hij is gestorven in Duitse gevangenschap. Barends wist uit handen van de Duitsers te blijven, maar zijn slechte gezondheid speelde hem parten. Vlak na de oorlog is hij overleden.

De eerste resultaten van het spoorwerk van Bruin en Beumkes zijn opgenomen in het boekje "Scherven". Daarin eert het W. de Z. College de in de oorlog omgekomen oud-leerlingen.

"Scherven" is verschenen in de mei-dagen van 1990 naar aanleiding van de herdenking dat Nederland vijftig jaar daarvoor was overrompeld door de Duitse oorlogsmachine.

De namen van Bob Gazan en Rob Kievits zijn zaterdag 4 mei jongstleden herdacht in de Kapel van het Ereveld. De familie van beide verdwenen Engelandvaarders mocht, in verband met deze uitzonderlijke situatie, voor de korte plechtigheid gebruikmaken van de Kapel. Hierna namen de ongeveer vijftig genodigden deel aan de algemene herdenking op het Ereveld.

Onder hen waren een aantal Engelandvaarders, de familie Bellis en anderen die op de een of andere manier betrokken zijn geweest bij de hulp aan hen die wilden ontsnappen. Ook de dochter van Pieter Barends, mevrouw I. Prins-Barends, was aanwezig.

Het is goed dat de nagedachtenis aan de twee jongemannen die in juni 1941 probeerden te ontsnappen aan de bezetter, nu is vastgelegd. Een terechte erkenning voor hun moedige onderneming om te proberen zich in de vrije wereld in te zetten voor hun vaderland.

Jan v.d. Werff

COMITÉ DRAAGINSIGNE GEWONDEN

Comité Draaginsigne Gewonden
Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage
Telefoon 070 - 3 18 77 64

Informatie Draaginsigne Gewonden

In de brief van de Minister van Defensie met bijbehorende nota "Zorg voor Veteranen in Samenhang" van 26 maart 1990, gericht aan beide Kamers der Staten-Generaal wordt een aantal maatregelen aangekondigd die met elkaar de hoofdlijnen van het veteranenbeleid vormen.

Eén van de maatregelen die daarin wordt genoemd is de instelling van een Draaginsigne Gewonden.

In bovengenoemde nota schrijft de Minister:

"Op korte termijn zal vorm worden gegeven aan een in te stellen draaginsigne om daarmee respect en dank te betonen aan alle veteranen die lijden of geleden hebben onder lichamelijke en/of psychische gevolgen van hun plichtsvervulling onder oorlogsomstandigheden. Dit insigne kan worden toegekend aan iedere (gewezen) militair die na 9 mei 1940 in oorlogstijd of daarmee overeenkomende omstandigheden (inbegrepen internationale vredesmissies binnen en buiten het verband van de Verenigde Naties) verwond is. Dit insigne kan zowel op de uniform als op de burgerkleding worden gedragen. Het draaginsigne zal ook kunnen worden toegekend aan Nederlandse zeelieden die tijdens de vervulling van hun vaarplicht verwond zijn."

Bij Ministerieel Besluit van 11 oktober 1990, nr. D 90/251/24321, is bepaald:

Het Draaginsigne kan worden toegekend aan:

- a. alle Nederlandse (gewezen) militairen die het Koninkrijk dienen of hebben gediend onder oorlogsomstandigheden of daarmee overeenkomende situaties, inclusief internationale vredesmissies binnen en buiten het verband van de Verenigde Naties. Onder (gewezen) militairen wordt ook verstaan het Nederlands personeel van het voormalig Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger (KNIL); ongeacht of betrokkenen zijn overgegaan naar de Koninklijke Landmacht;
- b. alle Nederlandse vaarplichtige zeelieden in oorlogstijd.

Toekenning zal geschieden aan degene die lichamelijk gewond is geraakt dan wel psychisch letsel ondervindt/heeft ondervonden tengevolge van plichtsvervulling onder de onder a en b genoemde omstandigheden. Deze toekenning zal geschieden door een Comité dat daartoe bij Ministerieel Besluit d.d. 11 oktober 1990, nr. D 90/251/24322 is benoemd. De samenstelling van dit Comité is als volgt:

- a. drie leden op persoonlijke titel, te benoemen door de Minister van Defensie;
- b. de Minister van Defensie benoemt één vertegenwoordiger op voordracht van ieder van onderstaande organisaties:
 1. - Stichting Veteranen Platform
 2. - De Bond van Nederlandse Militaire Oorlogs- en Dienstsachtoffers
 3. - Comité Reünie Koopvaardijpersoneel 1940-1945
 4. - Stichting Dienstverlening Veteranen i.o.
- c. de Minister van Defensie benoemt de voorzitter van het Comité.

Dit Comité is belast met de toekenning van het draaginsigne aan:

- a. militairen die zijn gewond in de Tweede Wereldoorlog, het voormalig Nederlands-Oost-Indië, Korea, Nieuw-Guinea, Libanon, Perzische Golf, Sinai, Namibië.
- b. het vaarplichtig koopvaardijpersoneel dat is gewond in de Tweede Wereldoorlog.

De aandacht wordt erop gevestigd dat toekenning ten hoogste één keer en uitsluitend bij leven van rechthebbende kan plaatsvinden.

HET COMITÉ DRAAGINSIGNE GEWONDEN,

Drs. D.F. van der Mei (voorzitter) de heer M.J.Chr. Worrell (vice-voorzitter)
de heer N.J.C. Smit (secretaris-penningmeester)
Prof. dr. F.L. Meijler de heer J. de Jager Kol. b.d. L.C. Schreuders
Gen.-maj. b.d. H.I. Tros

ENGELANDVAARDER GETROFFEN IN GOLFOORLOG

Scud raketten, die door de Iraki werden gelanceerd tegen Israël, kwamen ook terecht op Ramat Gan, een voorstad van Tel-Aviv. Daar woonde de Engelandvaarder Yehuda Shimoni, die vroeger Louis van Coevorden heette. Zijn huis werd verwoest en zijn vrouw en hij mochten zich gelukkig prijzen die dagen bij hun dochter op het platteland te vertoeven.

Begin mei was het echtpaar in Nederland om bij te komen van de emoties. Ik heb ze bezocht in hun hotel op de Veluwe en van hen gehoord wat zij beleefd hadden. Met een bewonderingswaardig optimisme spraken zij over de herbouw van hun huis, waarvan de plannen alweer gereed lagen. De medewerking van de Israëlische autoriteiten hierbij, zo zeiden zij mij, was boven alle lof verheven.

Van Coevorden vertrok in 1942 uit Nederland naar Zwitserland, vertoefde enige tijd in het welbekende Cossonay om vervolgens door de Generaal van Tricht in oktober 1943 doorgestuurd te worden naar Spanje, o.a. in gezelschap van de Engelandvaarders Jaap Ludolph en Piet Gerbrands. Bij Andorra de grens over, de gevangenis van Lerida en het kamp van Miranda de Ebro lagen op hun route. Met behulp van de alom bekende Davids via Madrid naar Gibraltar en vandaar over zee naar Liverpool. In Engeland nam hij dienst bij de R.A.F. en werd nadien ingedeeld als navigator-bomber bij het 320-squadron van de M.L.D., uit welke periode hij vele vrienden heeft overgehouden. In 1947 emigreerde hij naar Israël en werkte jarenlang bij de Israëlische Luchtvaartmaatschappij EL AL o.a. als stationmanager in Amsterdam en Rome. Hij geniet nu van een welverdiend pensioen.

Wij wensen Engelandvaarder Yehuda Shimoni en zijn vrouw nog vele lange en gelukkige jaren toe in zijn nieuwe huis in Ramat Gan en verder zonder van die verrassingen, zoals tijdens de golfoorlog.

FMB

Onderweg naar Engeland kwam ik Hans tegen in de gevangenis van Gerona. We waren met een klein groepje Nederlanders, het overgrote deel waren Fransen, die zich allemaal uitgaven voor Frans-Canadezen, een paar Belgen en 3 Engelsen. Wij Nederlanders waren na de Fransen de tweede grootste groep.

De Nederlandse consul in Barcelona, Nijssen, was honorair na later bleek en kwam alleen kijken wat hij voor Nederlanders kon doen als hij voor zijn zaken in de buurt moest zijn. Het was geen pluspunt voor ons dat hij geen woord Nederlands sprak!

Ik had geluk, ik was een der eersten die dankzij de heer Nijssen vrijkwam. Ik had toen 6 weken gezeten, eerst in Figueras en toen die gevangenis te vol werd in Gerona waar wij de enorme zolders bevolkten.

Alleen die 6 weken op zichzelf waren al goed genoeg voor een dik boek maar één voorval in het bijzonder zal ik nimmer vergeten want dat heeft bijgedragen tot de vorming van de jongen van 18 jaar die ik toen was.

Op 5 februari werd ik bij El Jefe geroepen die mij mededeelde dat ik op 8 februari in vrijheid zou worden gesteld.

Als uitbundige, extroverte jongen sprong ik een gat in de lucht en spoedde mij naar "onze" zolder om het goede nieuws aan de anderen te vertellen.

Op mijn reis door Frankrijk en ook in Spanje had ik een veelvoud van kracht- termen geleerd die ik thuis nooit had gehoord maar die mij nu heel stoer leken.

Al vloekend en tierend van plezier (sic!) kwam ik op de zolder. Ik liep langs Hans die langs een muur zat en hij riep mij.

"Wat je nu doet stoort mij, ik ben gelovig en jij beledigt mij met je gevloek", dit op een vriendelijke doch gedecideerde toon.

Met een ruk draaide ik mij om en liep terug naar Hans en zei: "Meen je dat? Als dat echt zo is dan vloek ik vanaf nu nooit meer".

Ik heb mijn woord gehouden want vloeken is ook nog kinderachtig en geeft de onmacht aan van goed taalgebruik maar dat besef kwam pas veel later.

Tot eind jaren '70 had ik Hans niet meer gezien, toen hij een keer naar mijn kantoor in Amsterdam kwam om over een film te praten naar aanleiding van het boek van Frank Visser.

Het is niet doorgegaan maar dat is weer een ander verhaal.

Max Appelboom

In de uitgave van Dr. L. de Jong "Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog" deel 9, eerste helft, ontdekte ik tussen de pagina's 588 en 589 afbeeldingen van een aantal foto's van Engelandvaarders. Van hen waren enkelen op weg per boot dan wel en route over land, maar óók in groepen vereeuwigd in kampen in Zwitserland, en één groepsfoto (nr. 28) van Engelandvaarders in Zweedse militaire kleding in een Zweeds houthakkers-kamp "Margriet".

De afbeelding van deze laatste foto is hierbij afgedrukt en er zullen bij onze "Genootschappers" zeker wel lieden zijn die zich zelf en/of anderen herkennen. Overigens dacht ik enkele gezichten op deze foto ook terug te kunnen vinden op de foto op pagina 19 van de SCHAKEL van juli 1989 (artikel van Gerard Ensink). Wie kan mij daarover informeren?

Namen

De schrijver van dit artikel, Coen Kleiverda uit Roden, had hieronder graag nog willen overnemen de pagina's 562 e.v. onder het hoofd "Zweden" van het hierboven genoemde deel 9 van het werk van De Jong. Het is ons helaas niet mogelijk vanwege de lengte van de tekst, om aan dit verzoek gevolg te geven. Vele van onze lezers zullen ongetwijfeld in het bezit zijn van de serie van De Jong. Zo niet, dan kan een bibliotheek uitkomst bieden. In het uiterste geval is uw redacteur bereid om op verzoek fotocopieën te maken voor degenen die daar belang in stellen.

Al met al geven deze pagina's een aardig compact beeld van de situatie betreffende Engelandvaarders die hun vluchtroute via Zweden hadden gekozen.

Het zou m.i. waardevol kunnen zijn voor de geschiedschrijving, als, al dan niet aan de hand van de hierboven door De Jong in zijn boek opgenomen "basisfoto", enkele "sectoren" door Zwedengangers afzonderlijk zouden kunnen worden "vergroet", althans aangevuld of opgevuld met persoonlijke herinneringen, foto's documenten etc...

Zoals gezegd en gelezen: er zijn reeds enkele interessante en leuke bijdragen geleverd en persoonlijk hoop ik dat er nog vele zullen volgen.

Coen Kleiverda
Roden

Het relaas van W.A. Klaver in de SCHAKEL van april 1991, over zijn onverwacht goede behandeling in één van zijn gevangenissen, bracht bij mij weer de herinnering aan een korte episode, die zich in november 1943 afspeelde in Madrid.

Onze groep van 4 Hollanders, bestaande uit mijn reisgenoot, de helaas te jong overleden secretaris van ons Genootschap, Hilbo Borel Rinkes, de tweeling Maarten en Edu Rutteman en mijzelf, waren toen, op een inspectietocht van Spaanse gevangenissen en het concentratiekamp in Miranda, tijdelijk in Madrid.

Hoewel de heer Davids niet afliet te trachten, ons van verdere reisplannen te ontlasten, werden wij op een late avond, dat wil zeggen: laat voor ons, vroeg voor Madrid, plotseling vervoerd van de Seguridad op de Puerta del Sol naar de Porlier gevangenis.

Om verder te voorkomen, dat ik misschien van plagiaat zou worden beschuldigd, moet ik vermelden, dat Maarten Rutteman in 1946 een heel aardige beschrijving van onze reis gepubliceerd zag onder de titel "Studenten als Engelandvaarders" in het boekje "Studenten onder de bezetting". Zo goed was dit verhaal, dat gedeelten ervan zijn overgenomen door Dr. L. de Jong in zijn "Geschiedenis..." deel 9 (zonder blijkbaar door te hebben, dat Maarten en Edu broers waren, laat staan een tweeling).

Maarten maakt ook melding van dit verhaal, dat ik thans weer ophaal, maar ik vond het toch wel aardig om nog eens te vertellen over onze ervaring.

Zoals gezegd, werden wij omstreeks middernacht naar de Porlier overgebracht en daar omstandig geadministreerd en vinger-afgedrukt, toen er plotseling enige commotie bij de autoriteiten leek te ontstaan. Wat was namelijk het geval, een politiemann had zich gemeld en toonde een opdracht, om ons vieren weer terug te brengen naar de Seguridad.

We hebben nooit uitgevonden waarom, maar na ca. 10 minuten werden wij, zonder handboeien aan de nog jonge agent overgedragen en de poort sloot zich achter ons in vrije zin. Op dat moment, vroeg de politiefunctaris aan ons, hoeveel geld wij op zak hadden. Onze week-toelage was natuurlijk grotendeels verbruikt en dus hadden wij gevierd slechts enkele peseta's te tonen. Onze gedachten waren al gevestigd op snelle overgave, als de man het op ons geld had gemunt, maar nee, hij schudde meewarig het hoofd en maakte duidelijk, dat we niet genoeg hadden, om een kop koffie te kopen. Opeens echter ging zijn gelaatsuitdrukking over tot een soort van verheldering en het magische woord "Vino" kwam over zijn lippen. Dat was namelijk veel goedkoper dan koffie en dus troonde hij ons, haveloze gevangenen, naar de dichtsbijzijnde bar, waar we een gezellig glas dronken met zijn vijven, alvorens hij ons

weer in zijn bestelwagentje stopte en ons op de Seguridad afleverde. Na zo'n behandeling dachten wij er eenvoudig niet aan, om de benen te nemen, ook al omdat ons dat al eerder sterk afgeraden was.

Een paar dagen later verhuisden wij toch voor een week of twee naar Porlier, alvorens onze reis naar Miranda voort te zetten, maar op 31 december konden we uiteindelijk, dankzij de heer Davids in Madrid in de vrijheid van de residence forcee, het jaar 1944 begroeten.

Sytze Wiersma
Nelson U.K.

WHAT IS A SENIOR CITIZEN?

What is a Senior Citizen? A "Senior Citizen" is one who was here before The Pill, before television, frozen foods, credit cards and ball point pens. For us "timesharing" meant togetherness, not computers, and a "chip" meant a piece of wood. "Hardware" meant hardware and "software" was not even a word. Teenagers never wore slacks. We were before pantyhose, drip dry clothes, dish washers, clothes dryers and electric blankets. We got married first and then lived together, and thought cleavage was something butchers did. We were before Batman, disposable diapers, QE I, jeeps, pizzas, instant coffee – and Kentucky Fried wasn't even thought of! In our day cigarette smoking was fashionable, gass was for mowing, pot was something you cooked in, a "gay" person was the life of the party while "AIDS" meant beauty lotions or help for someone in trouble. We are today's "Senior Citizens" – a hardy bunch when you think of how the world has changed, and the adjustments we have had to make!

Mijn ervaring op zee:

Een convooi schepen in oorlogstijd heeft iets onwezenlijks, iets spookachtigs. De lange rijen verduisterde schepen, haast geluidloos zich haastende naar een onbekend doel of, zo het noodlot het wil, dankzij torpedo of mijn, verdwijnen in de golven. Al deze schepen zijn min of meer bewapend en voorzien van afvuur-inrichtingen voor raketten en roman candles.

Uiteraard werden de meeste daarvan op een centraal punt op de brug afgevuurd. De raketten voor signalen en de roman candles dienen ter verlichting van het strijdtoneel bij aanvallen. Een staaldraad, mits eraan getrokken werd, zorgde voor de nodige activering.

Het convooi bewoog zich in de golf van Biscaye in noordelijke richting, alles was rustig totdat, door een onverhoedse beweging iemand het evenwicht verloor, zich vastgreep aan het dichtst bijzijnde handvat, zijnde de draad.

De gevolgen waren groots. Roman candles kozen het luchtruim, hun afvuren werd gevolgd door andere schepen, zodat het convooi helder verlicht was, afweer-geschut begon (domweg) te schieten, jagers zigzagden full speed rond het convooi, kortom: de chaos was compleet.

Dit verhaal heeft een happy end. Of er waren geen U-boten in de buurt, of de bemanningen daarvan meenden een kwade droom te hebben. Resultaat, er gebeurde verder niets en na teruggekeerde rust voer het convooi verder.

W.A. Klaver

Heb jij misschien mijn nagelvijltje ergens gezien? (Punch)

Op 25 juli 1941 verlaat Cornelis Martinus Dekkers, roepnaam "Kees", Roosendaal om in Lorient (Frankrijk) te gaan werken met nog $\pm$ 300 andere personen en te trachten via deze weg over de demarcatielijn daar te ontsnappen en een weg te vinden, die hem naar Engeland zal brengen.

Op 22 augustus 1941, wordt hij door de firma W.A.J. Scheid, waar hij te werk was gesteld, overgeplaatst naar Bordeaux.

Op 9 september 1941, probeert Kees Dekkers de demarcatielijn over te steken, doch wordt te Saubi gearresteerd en naar Perpignan overgebracht en kreeg daar de keus: of terug over de demarcatielijn, of dienst nemen in het Vreemdelingenlegioen.

Hij kiest voor het laatste en vertrekt naar Marseille, waar hij op het consulaat van een medewerkster mej. de Bruijn, het adres krijgt van de heer Kolkman te Perpignan. Hij ontmoet daar de heer Kolkman en wordt ondergebracht in "Le Soler".

Op 19 oktober 1941 tracht hij met Kamminga (of Kampinga), gebroeders Piet en Harry Wertheim, Seelig, Hooyer, Brouwer en Kloppenburg over de Pyreneeën, Spanje te bereiken, maar de groep wordt gearresteerd en overgebracht naar een kamp bij Gurs. Na drie maanden gelukt het hem met P. Wertheim te ontsnappen en naar Zwitserland te ontkomen.

Hier werd hij aanvankelijk ondergebracht te Vesenaz, Genève en later overgebracht naar een werkkamp te Cossonay. Hij verbleef te Cossonay tot de kerstweek van 1942 en is toen met zijn vriend P. Wertheim weer terug naar Frankrijk gegaan en uiteindelijk via Thuir over de Pyreneeën naar Spanje ontkomen. Hier werd hij overgebracht van Barcelona naar Madrid en later weer met een groep per trein naar Vigo en daar ingescheept op de "Marqués Comillas" en naar Kingston (Jamaica) verscheept.

Van hieruit is Kees Dekkers via U.S.A. naar Canada verplaatst en te Guelph, Ontario in de Prinses Juliana Kazerne gestationeerd.

Op 16 juli 1943 vertrekt hij met vele anderen met de M.S. "Pasteur" naar Engeland. Hier krijgt hij diverse opleidingen en op 31 mei 1944 vertrekt Kees Dekkers met Gerrit Jan Kuenen en vier bemanningsleden in een Lockheed "Hudson" van het 161 sq. van de RAF, sq. code MA-Q, serienummer V9155, richting continent om als agent gedropt te worden boven het afwerpterrein "Tulip" bij Heeze, Noord-Brabant. Door een niet opgehelderde oorzaak verschijnt de "Hudson" tussen 1.30 en 2.00 uur op 1 juni 1944 precies boven het zwaar bewaakte vliegveld Gilze-Rijssen en wordt slechts enkele seconden beschoten door de "FLAK" (Flieger Abwehr Kanone), waarna het onmiddellijk neerstortte bij de afrastering van het vliegveld en alle zes de inzittenden omkwamen.

Kees Dekkers en Gerrit Jan Kuenen worden in september 1945, herbegraven resp. te Roosendaal en Beverwijk.

Het bovenstaande is in telegramstijl verhaald. Maar wie dan ook kan beter dan u, hooggeachte lezer van dit bericht, bevroeden en voelen, hoe groot het drama was en hoe groot de ellende in al zijn niet te beschrijven facetten, omdat u hetzelfde hebt meegemaakt, zij het dan in een andere vorm.

Sinds drie jaar ben ik nu bezig, om enig licht te werpen op het wel en wee, de kommer en kwel van het korte leven van mijn zwager, Kees Dekkers. Hij was klein van stuk, $\pm$ 1,70 m, droeg een bril, zwart haar en meestal een hoed op, wat gebruikelijk was in die tijd. Hij was beslist geen avonturier, maar een idealist pur sang. Dat blijkt o.a. uit zijn dagboek, dat hij heeft bijgehouden en dat wel eens werd gecensureerd door de Engelsen. Begrijpelijk overigens.

Ik wil voor onze vijf kleinkinderen het leven van Kees Dekkers niet verloren laten gaan. Maar dan moet het wel gedetailleerd beschreven worden, zonder de vele hiaten, die momenteel nog aanwezig zijn. En daarom wil ik u allen, die hem gekend hebben beleefd verzoeken, mij de ontbrekende gegevens te verschaffen in de vorm van copieën van foto's en documenten. Ook zoek ik het boek van Frank Visser, De Schakel, De Geschiedenis van de Engelandvaarders. Dit boek zal wellicht een betere blik werpen op uw allen, maar is nergens te verkrijgen. Heeft u het misschien in een vergeten hoek liggen? Graag wil ik het overnemen, tegen betaling uiteraard. Wie heeft Kees Dekkers gekend? Zij het zijdelings. Alle informatie over hem is welkom en is niet bestemd om het openbaar te maken, door publicatie. Kees Dekkers is het waard om niet vergeten te worden. En met hem, ook u. Bij voorbaat dank voor de te nemen moeite, ook namens mijn echtgenote, die een jongere zus van Kees Dekkers is. Suggesties en gegevens worden graag ingewacht door,

P.H. Roebroeks
Bovendonk 158
4707 ZW Roosendaal
tel. (01650) 6 91 29

De samensteller van deze interviews, de journalist Paul van Beckum, laat ons tot zijn groot verdriet weten dat onvoorziene omstandigheden en technische problemen het proces van de uitgave van dit langverwachte boekwerk, ernstig vertraagd hebben. Het zal nog wel een paar maanden duren voordat aangekondigd kan worden dat het zover is.

FMB

REACTIES EN CORRESPONDENTIE

De SCHAKEL ontlokt iedere keer weer méér reacties van onze trouwe lezers. Zo reageerde Jean Weidner uit Monterey Park in Californië in een brief aan Jan Bakker: "It's always a great joy to receive the SCHAKEL and read news and stories of Engelandvaarders ... The board of the Association is doing a nice job to keep alive the memories and work for the association and I thank you all".

En dan die brief van Bram (Bob) Vanderstok uit Virginia Beach USA:

Iedere keer als ik "De Schakel" krijg, lees ik met veel plezier door het hele blaadje. En ik neem mijn pet af voor jullie, dat stelletje van 12, dat die groep alsmaar bij elkaar houdt en de broederschap zo goed bevordert.

Van zo'n grote afstand als Hawaï waar ik bijna 20 jaar gepraktiseerd heb, was het natuurlijk moeilijk om erg actief aan onze stichting mee te doen. Ik ben ook sinds 1951 slechts een paar maal terug in Nederland geweest wat nu allemaal weer een beetje anders is geworden. Na de dood van mijn vrouw en mijn pensionering ben ik naar Virginia aan de oostkust van de USA verhuisd en woon hier nu in een flat aan het strand zoiets als Scheveningen. Heerlijk wonen, een veel zachter klimaat dan Holland waarbij het in de zomer wel eens 100°F (38°C) kan worden. Ik ga dan met mijn boot, die ik nog net kan hanteleren, wat vissen op de oceaan waarna ik mijn eigen glibber-vis moet schoonmaken en koken, o.k. dat gaat nog.

In de SCHAKEL van oktober 1990 las ik over een suggestie van Theo Wachtel die naar voren bracht om de Stichting uit te breiden met "Vrienden van de Engelandvaarders". Niet dat ik werkelijk tegen zo'n plan zou zijn, heb ik er toch een andere gedachte over. Dat de ledenlijst van de E.V.-ers alsmaar

kleiner wordt spreekt vanzelf, maar dat gebeurt met alle geschiedkundige Vaderlandse groepen zoals de Geuzen bijvoorbeeld. Ik zou liever zien dat wij, Engelandvaarders, meer vergeleken worden met de Geuzen en dan ook als zodanig in de vaderlandse geschiedenis onze plaats krijgen. Bijna alle Engelandvaarders hebben actief en meestal ook als combat soldiers deelgenomen aan de bevrijding van Nederland. Wij hebben dan wel niet de poorten van Den Briel geopend maar we hebben wel de moffen uit ons land gesmeten. Net als de Geuzen van toen hebben wij dat natuurlijk niet helemaal alleen gedaan; wij waren ingedeeld bij de geallieerde troepen onder Eisenhower. Engelandvaarders is een goed woord en wordt in Nederland goed verstaan. Laten onze kinderen op school leren van de Geuzen van de 16e eeuw en de Engeland-Vaarders van de 20ste eeuw. Wij zijn toch allemaal erg trots op die Geuzen en Water Geuzen van toen, laten onze kinderen en kleinkinderen trots zijn op de Land-Water-Lucht Geuzen van wereldoorlog II. Waarom niet een Engelandvaarderspenning die uitsluitend aan echte Engelandvaarders gegeven mag worden welke dan voor de nazaten een blijvend schild wordt. Natuurlijk blijven de Engelandvaarders niet voor eeuwig in leven, maar er zijn toch ook geen Geuzen meer en ook geen manschappen van de Vloot van Piet Hein of soldaten van de slag bij Nieuwpoort. Wij hebben eigenlijk geen "Vrienden van de Geuzen" nodig om hen te blijven erkennen, wij zijn allemaal vrienden van de Geuzen, onze zeehelden en wat ik noemde onze Land-Water-Lucht Geuzen van de strijd tegen Hitler.

Maar het zijn niet altijd prijzende woorden van instemming getuige hiervan de reactie van Engelandvaarder Edw. Rottenberg uit Amsterdam:

In een entrefilet in de april-uitgave van de SCHAKEL wordt het kabinet Den Uyl (1973-1977) de oren gewassen.

Ter opfrissing van de memorie:

Het is nu 15 jaar geleden, dat de volksvertegenwoordiging en de publieke opinie (dag- en weekbladen) unaniem instemden met het regeringsbeleid in de Lockheed-affaire.

Minister-president Den Uyl kreeg grote waardering, ook van politieke tegenstanders, voor zijn bekwame en delicate optreden waardoor het land voor een ernstige constitutionele crisis is behoed.

De heer Den Uyl is ruim 3 jaar geleden gestorven en kan het gebeurde niet meer toelichten.

Zou het geen aanbeveling verdienen dat voortaan geen politieke opinies in de SCHAKEL worden geventileerd?

Niet alle Engelandvaarders hebben dezelfde meningen over politiek en staats-inrichting en niemand heeft er baat bij als in de SCHAKEL polemieken gevoerd worden over zaken die met het Engelandvaarderschap niets te maken hebben.

Noot van de redactie

De integriteit van onze Beschermheer werd destijds door de politiek in twijfel getrokken. Daar deden de anti-monarchisten in onze media gretig aan mee. Dit sluit geenszins uit dat Engelandvaarders en met hen de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk, zich niet achter de Prins zouden hebben mogen opstellen. Wanneer, zoals nu blijkt, de politiek in de fout is gegaan, mag het toejuichen nú van het eerherstel niet als een politieke discussie worden gekwalificeerd.

Wij kiezen in de SCHAKEL niet voor de een of andere politieke partij. Maar wanneer de politiek ons onrecht aandoet, mogen wij onze opinie daarover best tot uitdrukking brengen.

FMB

En weer een andere reactie van Engelandvaarder C. van der Poel uit Venezuela:

Het deed me plezier het artikel van onze voorzitter Rudi te lezen. Soms krijg ik het idee van waarom heb ik mij toentertijd zo druk gemaakt en een deel van mijn leven gegeven. Het merendeel ziet niet verder dan hun neus lang is. Als we toentertijd ons niet verzet hadden dan was Holland nu nog een deel van Duitsland en onder een dictatuur van Hitler of zijn opvolger. Hetzelfde is het geval met deze Hoessein, geef toe en met korte tijd heel Noord-Afrika is onder hem.

Nu zeggen velen dat interesseert ze niet, maar wel gaan ze jammeren als ze geen of erg dure benzine krijgen.

Ook dat ze klagen over teveel slachtoffers met deze bombardementen, doe het kalm aan en deze oorlog duurt ook 6 à 7 jaar en er vallen veel meer doden.

Het artikel KONINGIN WILHELMINA bracht mij in een andere stemming.

Mijn hartelijke dank aan Rudi Hemmes en Jacob de Mos voor hun werk aan deze. Koningin Wilhelmina heb ik altijd een bijzondere vrouw gevonden, met een geweldig geheugen.

Na een ontmoeting van 2 minuten in oktober 1942 te Guelph Canada zag ik haar weer in Londen april 1943 voor de ontvangst van de Engelandvaarders onderscheiding. Tot verbazing van de Ambassadeur zei ze: "en hier is Van der Poel" een geheugen als een computer. In het jaar '44 bezocht ze drie maal ons 322 squadron en steeds vroeg ze of ik er was om een woord van moed toe te spreken. Mijn collega's noemden Haar mijn vriendin.

In ieder geval heb ik een paar goede uren als ik de SCHAKEL hier krijg. Ook al om mijn Hollands niet te vergeten.

C. van der Poel
Apartado 1169
Caracas 1050
Venezuela

De auteur van dit boek, Engelandvaarder Hans Hoets, wil nog éénmaal reageren op de kritieken die van verschillende kanten de SCHAKEL hebben bereikt en daarin zijn gepubliceerd. Wij erkennen zijn recht op repliek, hoewel dit bijna een nieuw hoofdstuk aan zijn boek toevoegt!

Gedateerd 3 maart schrijft Hoets het volgende:

1. **Mijn motieven?** a. De agenten zijn **niet** op domme wijze en **zinloos** ingezet en gevallen. b. **Het weerleggen** van de beschuldiging dat "de meeste agenten met de Duitsers hebben meegewerkt, hoewel zij wisten, dat daardoor de volgende agenten ... in handen van de Duitsers zouden vallen" (zie enquête-commissie, deel IV A, pag. 853, 1950 en BBC-documentaire TV d.d. 25 september 1984).
2. De ontmaskering? Voor het merendeel door de Engelsen zelf gedaan. Speciaal door de SOE-codespecialist Leonard Marks (geen amateur) die openbaarde dat hij al in 1942 waarschuwde en dat Brigadier Colin Gubbins (geen amateur) wist dat alle agenten vastzaten en dan toch doorgaat met parachuteren (zie BBC-documentaire TV van 25 september 1984).
Waarom? Mijn conclusie: omdat SOE met een misleidingsoperatie bezig was.
3. Jouw (redacteur) en Leen Pot's bezwaar: Mijn conclusie is slechts een veronderstelling op een reeks van veronderstellingen, maar wanneer een veronderstelling is gebaseerd op bewezen feiten:
 - a. Een Misleidings Staf (London Controlling Section) opgericht door Churchill (1941);
 - b. L.C.S. dirigeert SOE (zie Washington-Document Declassified);
 - c. **Leiding SOE wist** van het begin af aan (zie BBC-documentaire TV d.d. 25 september 1984 met verklaringen van en Ms. Bond, en Roy Snewing en Leonard Marks) **dat de W/T agenten waarschuwden** dat alle agenten vast zaten en gaat **toch** door t/m mei 1943 met parachuteren, dan wordt volgens het procesrecht in Nederland, Engeland en de Verenigde Staten zulk een veronderstelling een rechtsvermoeden en krijgt rechtskracht. In aanmerking nemende dat de feiten sub a, b en c gedurende tientallen jaren angstvallig verborgen zijn gehouden. Want waar zijn deze feiten te vinden in het verslag van de enquête-commissie van 1950?
Een alledaags voorbeeld: Hij die bewijs vernietigt of verbergt wordt verondersteld iets te willen verbergen wat hem nadeel zal bezorgen. Door de vernietigingshandeling wordt de aanklacht geloofwaardig gemaakt en draagt bij tot het bewijs van de aanklacht. Want volgens de rechtspraak kan en mag de rechter hier direct zijn conclusie uittrekken, die rechtsgeldig is door

b.v. de bewijslast om te draaien (zie Ned. Hoge Raad, 23 april 1982 in de zaak X/Interpolis; N.J. 1982, p. 323).

Maar à propos veronderstellingen of vermoedens, zie ook: 'Inleiding Nederlands burgerlijk procesrecht', door prof. mr. J.H.S. Snijders; Tjeenk Willink, 1990, pag. 42: "Ook bedient de rechter zich menigmaal van een vermoeden ...".

Maar zoals ik zei in mijn boek: Het Engelandspiel hoort **niet** in de juridische arena thuis. **Wel** mochten m.i. na bijna een halve eeuw, enige lang verborgen, nieuwe feiten aan het licht komen. Na mijn publicatie dan ook vele, spontane reacties. Van alle kanten: "Dat hebben we nooit geweten". Maar ook kwamen hierdoor weer nieuwe feiten naar voren (van een nabestaande b.v.) die het rechtsvermoeden of de gewraakte veronderstelling volledig ondersteunen dat de leiding van de SOE in 1942 precies wist wat er aan de hand was.

Het nu historische Engelandspiel zal nog lang de gemoederen blijven bezighouden, tot discussie aansporen en ja, hier en daar verontwaardiging teweegbrengen.

Dat was te voorzien en het zij zo. Geschiedenis van Nederland is er niet bij gebaat, nieuwe feiten die buiten de grenzen zijn geopenbaard, **hier** in de doofpot te houden. Die nieuwe feiten zijn door mij aan elkaar geregen en gepubliceerd. Met mijn verontschuldiging voor het openen van een oude, slecht geheelde wonde. En met mijn advies:

Lezer, neemt Uzelf deze nieuwe feiten in overweging en trekt dan uw eigen conclusie.

Als reactie op het commentaar van Herman Speyer in de SCHAKEL van april 1991 schrijft Hans Hoets nog gedateerd 24 maart:

Herman Speyer's verwijzing naar blz. 97 e.v. van het boek 'Zij sprongen in de nacht' van Kolonel Somer versterkt m.i. de Britse misleidingstheorie. Want waarom werkte het security-check waarschuwingssysteem wel bij MI6, maar niet bij SOE?

Toen Somer zijn boek schreef was hij op de hoogte van de officiële schriftelijke Duitse "SOE-beoordelingsfouten" verklaring van 14 december 1949 aan de Enquête-commissie en het daarop volgende verslag van deze commissie, waarnaar Somer verwijst op blz. 14 en blz. 100 van zijn boek. En dus ook op de hoogte van de beschuldiging van Kolonel Brook.

Blz. 170 van zijn boek vermeldt echter wat **Somer zelf** over het Engelandspiel dacht: "**De historie zal moeten uitmaken waarom het Engelandspiel zo lang kon voortduren**", schreef het Hoofd BI in 1950. En dan vervolgt hij: "Doch zelfs als de historie gesproken zal hebben, dan nog zal het bittere leed en de ontgoocheling niet uitgewist kunnen worden van hen die het drama hebben overleefd. Zij hebben recht op **de hoogste erkenning** van het Nederlandse volk, misschien wel het meest, omdat zoveel nodeloze en onbillijke kritiek over hun hoofden is uitgestort".

Dat was dus Somer's antwoord op de 'Britse Fouten' verklaring en de beschuldiging aan het adres van de SOE-agenten: Een vraagteken bij de verklaring en erkenning voor onze jongen en Trix Terwindt.

De laatste chef staf OD, Kolonel Six, met wie BI nauw samenwerkte, verklaarde op 30 november 1948 onder ede aan de Enquête-commissie dat volgens hem het Engelandspiel door de Engelsen was gespeeld. "Dat is mijn standpunt", zei hij.

Bovenstaande uitspraken van Somer en Six en de meningen van Pot en Speyer dienen m.i. bepaald niet achterwege te blijven.

Laten we maar rustig blijven lezen en schrijven zo lang het nog kan. Ook als we het niet eens zijn.

En dit was dan het slot van de tot een vervolgverhaal uitgegroeide discussie over het boek van Hans Hoets, dat zoveel stof heeft doen opwaaien.

FMB

Uit: Documentaire Nederland en de Tweede Wereldoorlog no. 24 (Uitgeverij Waanders b.v. Zwolle) namen wij het volgende over:

Karl Hinterkopf was één van de bemanningsleden van de Duitse voorpostboot 812. Even tevoren had het patrouillevaartuig, een in beslag genomen logger met licht geschut op de voorplecht, een sloep aangehouden waarvan de bemanningsleden er niet bepaald als zeelieden uitzagen. Toen de zes inzittenden door gewapende mariniers aan boord van het Duitse schip werden gehesen, herkende Hinterkopf één van de gevangenen. Het was de bakkersleerling Cees Kamstra uit Hoek van Holland. Ze hadden vaak een praatje gemaakt wanneer de jonge Nederlander brood aan boord van de voorpostboten van het Hafenschutzflotille bracht. Soms kwam Karl zelf naar Bakkerij van Zanten, waar Kamstra als hulp werkte. De Duitser had communistische sympathieën en wilde van Hitler eigenlijk niets weten. Wanneer er geen klanten in de bakkerij waren, ging hij mee naar achteren om te horen of er nog nieuws van de Engelse zender was. Af en toe luisterde hij zelfs mee naar de radio en liet het nieuws ter plekke voor zich vertalen.

Wat deed Kamstra midden op zee, samen met vijf kameraden? Voor het antwoord op die vraag was niet veel fantasie nodig. De inhoud van de sloep, koffers en proviand wees niet op een dagje spelevaren. De Duitsers twijfelden er geen moment aan dat ze hier een groepje Engelandvaarders aan de haak hadden geslagen. Die conclusie was juist. In de nacht van 2 op 3 augustus 1941 waren zes jongemannen, allemaal rond de twintig en afkomstig uit Hoek van Holland en omgeving, in alle stilte vertrokken. Het lag in de bedoeling dat zij buitengaats op een afgesproken punt zouden worden opgepikt door een Brits marineschip dat hen naar Engeland zou brengen. De afspraak was gemaakt met behulp van een geheime zender, waarvan de antenne verborgen was in één van de schoorstenen van de kalkovens die tussen Hoek van Holland en 's-Gravezande stonden. Het vernemen van de codezin 'De sleutels draaien in het slot' vormde het sein voor vertrek uit Nederland, waar de grond voor het zestal heet onder de voeten begon te worden.

Wim de Bruin, Koos Jansen, Bernard Tabben, Bert Timmers, Koos Riedijk en Cees Kamstra hadden allen wel iets te maken met illegaal werk. Tabben, een timmerman die als soldaat in de middagen had gevochten en die de oudste van het stel was, onderhield samen met de zeeman en voormalig marineman De Bruin contacten met een aantal verzetsorganisaties.

Daartoe behoorden de Geuzengroep uit Vlaardingen en de groep van Han Stijkel, die in opdracht van de regering eenheid probeerden te brengen in de vele organisaties die zich aan het vormen waren. Tabben en De Bruin verrich-

ten verder allerlei inlichtingenwerk zoals het fotograferen van Duitse stafkaarten en bouwtekeningen van verdedigingswerken. Ook werden er wapens gestolen, bijvoorbeeld uit de garderobe van Café "De Harmonie" in Hoek van Holland, waar Duitse soldaten graag gingen biljarten. Die wapens werden aan andere groepen doorgegeven. Maar in het voorjaar van 1941 waren zowel de Geuzengroep als de Groep-Stijkel door verraad bijna helemaal opgerold. Misschien uit vrees dat dit lot hen vroeg of laat ook zou treffen, besloten Tabben en de zijnen de oversteek naar Engeland te wagen, waar ze dienst wilden nemen bij de geallieerde strijdkrachten.

De voorbereidingen namen de nodige tijd in beslag. Via een relatie met een geheime zender werd Engeland op de hoogte gesteld. Er moest een geschikt tijdstip worden gekozen voor het vertrek om de kans op ontdekking zo klein mogelijk te maken.

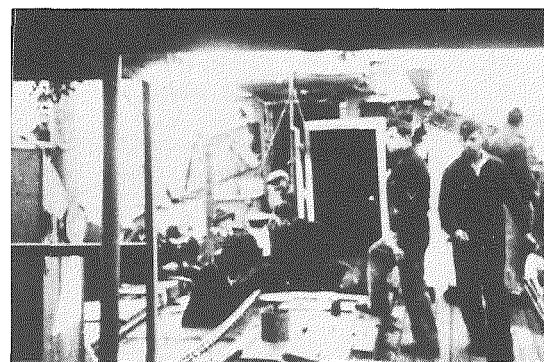
Cees Kamstra, die over een speciale Ausweis beschikte, kon de werkwijze van de Hafenschutz goed bestuderen wanneer hij het brood naar de schepen bracht. Omdat de Duitsers van tevoren altijd aankondigden wanneer in het Wehrmachtheim (Hotel America aan de Rietdijkstraat) hun feestavonden plaatsvonden, wisten de Nederlanders precies wanneer de bemanningen van de voorpostboten onderbezet waren. Via een bevriende huisarts kregen de zes medicamenten mee voor onderweg en ook werd het nodige uit de kruidenierswinkel van vader Tabben gehaald. Cees Kamstra zou uiteraard voor het brood zorgen. Bernard Tabben maakte een mast en een zeil terwijl de anderen de laatste hand legden aan de spionagetekeningen die ze mee wilden nemen naar Engeland. De jongemannen hadden voor de overtocht hun oog laten vallen op een van de sloepen van Rijkswaterstaat, waarmee het peil van de Nieuwe Waterweg werd gecontroleerd. De scheepjes, waarmee ook gezeild kon worden, lagen in de Krimslot, die in directe verbinding stond met de Nieuwe Waterweg. Precies op het punt waar de twee waterwegen bij elkaar kwamen, stond het huis van een verzetsrelatie, de baanwerker Arnold Riethof. In zijn schuur, het 'Grote Magazijn' genaamd, werden alle spullen verzameld: de riemen, mast en zeil, plunjezakken en wat er verder allemaal mee moest.

In de nacht van 2 op 3 augustus, even voor spertijd, die om twaalf uur inging, vertrokken de mannen in groepjes van twee naar de Krimslot. De sloep werd losgemaakt en naar de grote schuur gebracht, waar al het materiaal werd ingeladen. Daarna gingen de Engelandvaarders op weg. In het begin ging het redelijk goed. Er was afgaand tij en ze hadden de wind in de rug. Dat maakte het roeien – het zeil bleef vanwege het risico van ontdekking voorlopig gestreken – wat gemakkelijker. Zo ging het over de Nieuwe Waterweg richting zee ... en richting voorpostboten. Maar het was die nacht zo donker dat zelfs de

contouren van de schepen niet zichtbaar waren. Eén keer werd aan boord van een schip een deur geopend en scheen er korte tijd een fel licht over het water. Er gebeurde niets ...

Urenlang roeiden ze terwijl het weer slechter begon te worden. Vermoeidheid en zeeziekte plaagden de opvarenden. Om 6 uur 's ochtends begon het langzaam weer licht te worden. Tot hun grote schrik was de Nederlandse kust nog steeds zichtbaar. Zelfs de vuurtoren van Ouddorp was met het blote oog te zien. Wat zou er gebeuren als iemand met een sterke verrekijker naar hun keek?

Helaas bleek die vrees niet ongegrond. Op de vuurtoren dacht men drenkelingen te zien en daarom werd de Kriegsmarine gewaarschuwd. Even later kregen de Engelandvaarders een voorpostboot in zicht. Zo behoedzaam mogelijk – ze werden vast al geobserveerd – werd de koffer met belastend materiaal over boord gewerkt, die maar tergend langzaam zonk.

Aan boord van het Duitse schip moesten ze plat op het dek blijven liggen. Tegen alle voorschriften in maakte Hinterkopf er een paar foto's van. Tegen acht uur meerde het schip af in de Berghaven in Hoek van Holland. Daar volgde een eerste verhoor door de SD. Vervolgens ging het zestal naar het Oranjerhotel in Scheveningen. Geen

van allen lieten ze het achterste van hun tong zien, zodat hun helpers op de wal buiten schot bleven. In april 1942 volgde het proces, waar ze beschuldigd werden van steun aan de vijand en ongeoorloofde grensoverschrijding. Ze kregen allen zware straffen. Van de tocht langs gevangenis en concentratiekampen die daarop volgde, keerden in 1945 alleen Timmers, Kamstra en Tabben na veel ontberingen terug.

Het tijdschrift "Documentaire Nederland en de Tweede Wereldoorlog" wordt uitgegeven in samenwerking met het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie. Abonnementen: Medianet, Stationsplein 112-118, 2011 LN Haarlem, of antwoordnummer 50300 (zonder postzegel), 2000 VK Haarlem. f 25,- per vier afleveringen.

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvulling no. 13

Per 1 juli 1991 toe te voegen aan de laatste adressenlijst van 15 april 1988.

Overleden:

J.M.D. de Niet	Mildenhall U.K.
J.B.J. Wansink	Calgary Canada

Rectificatie:

In Schakel april 1991 was in deze rubriek abusievelijk vermeld:

J.H. van Borssum Buisman; had moeten zijn: G.A. van Borssum Buisman.

Toegetreden:

Dormans, P.	Forest Park Blvd. 1816	Fort Wayne, 46805 Indiana, USA
Langeraar, W.	Park ter Beuken bus 25, Steenweg op Antwerpen 28	2300 Turnhout, België
Reijnders, A.J.H.	Menin Ave. 22	Newlands 7700, Zuid-Afrika
Verhees, J.	Mr. Pankenstraat 26	5571 CP Bergeyk

Wijziging:

Buyser J. uit Zoersel: Postcode moet zijn **2980** i.p.v. 2153.

Verhuisd:

Buisman K.	Almond Tree Farm	P.O. Box 338, Durbanville, 7550 Cape, Zuid-Afrika
Campagne F.	Amersfoortsestraat 79	3769 AE Soesterberg
Hendrikx L.W.M.	Jachtmeesterlaan 10	6085 AL Horn
Meijer B.H.	Oranjeplaat 32	4341 PT Arnhem
Woltjer J.E.	Bavelselaan 444	4834 TL Breda

Wie kan ons helpen aan het adres van de volgende Engelandvaarders?

D.C. Binnenkamp	G.A.M. Hazelzet
H.J. Brandenburg	A.R.J. Kuypers
A.C. van Dongen	D.J.K.M. Ramondt

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	tel. 070-3 24 04 47